

УДК 159.99

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4\(46\)-1213-1223](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4(46)-1213-1223)

Бочелюк Віталій Йосипович доктор психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри психології та соціальної роботи, Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69017, тел.: (066) 292-43-47, <https://orcid.org/0000-0001-8727-3818>

Панов Микита Сергійович доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69017, тел.: (050) 936-10-29, <https://orcid.org/0000-0002-5085-8895>

Козлова Анна Георгіївна докторка філософії у галузі психології, доцентка кафедри психології та педагогіки професійної освіти Національного авіаційного університету, проспект Любомира Гузара, 1, Київ, 03058; головна судова експертка Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС, 69017, тел.: (063) 065-18-75, <https://orcid.org/0000-0002-7538-450X>

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДИТИНИ: ЗМІСТ, ОЗНАКИ, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ

Анотація. У статті представлено огляд теоретичних досліджень змісту поняття психологічного благополуччя, уточнено розуміння психологічного благополуччя дитини. Визначено складові та критерії психологічного благополуччя дитини та факторів, що на нього впливають. Психологічне благополуччя дитини розглядається як комплексне суб'єктивне переживанням дитиною задоволеності власним життям, щастя, переважанні позитивних емоцій над негативними. Критерії визначення рівня психологічного благополуччя дитини: якісні соціальні та міжособистісні взаємини, емоційний комфорт та позитивне ставлення до себе, самореалізація дитини у навчальній, ігровій чи творчій діяльності, фізичне здоров'я та самопочуття. Критерій соціального благополуччя проявляються у зв'язку самовизначення-стосунки як можливість оптимального функціонування у соціальному середовищі: соціальне прийняття, соціальна актуалізація, соціальний внесок, соціальна інтеграція, соціальна помітність, соціальна реалізація, залученість у соціальні

стосунки, добрі стосунки з близькими, соціальне схвалення, безпечне середовище й атмосфера психологічного комфорту. Сімейне виховання та мікроклімат в сім'ї, стиль педагогічного спілкування шкільних вчителів, стосунки в шкільному колективі та з друзями здійснюють безпосередній вплив на рівень психологічного благополуччя дитини. В залежності від віку дитини зміст критеріїв психологічного благополуччя та вагомість впливу кожного з чинників може змінюватись. Серед факторів, що здійснюють безпосередній вплив на психологічне благополуччя дитини, виділяють сімейне виховання та мікроклімат в сім'ї, стиль педагогічного спілкування шкільних вчителів, стосунки в шкільному колективі та з друзями. В залежності від віку дитини зміст критеріїв психологічного благополуччя та вагомість впливу кожного з чинників може змінюватись.

Ключові слова: психологічне благополуччя дитини, вікові особливості, емоційний комфорт, соціальне благополуччя, щастя.

Bocheliuk Vitalii Yosypovych Full Doctor in Psychology, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Head of the Psychology and Social Work Department, Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» of Zaporizhzhia Regional Council, Naukovoho mistechka St., 59, Zaporizhzhya, 69017, tel.: (066) 292-43-47, <https://orcid.org/0000-0001-8727-3818>

Panov Mykyta Serhiyovych Full Doctor in Psychology, Professor, Head of the Department of Special Education, Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» of Zaporizhzhia Regional Council, Naukovoho mistechka St., 59, Zaporizhzhya, 69017, tel.: (050) 936-10-29, <https://orcid.org/0000-0002-5085-8895>

Kozlova Anna Heorhiyivna PhD in psychology, Associate Professor of the Department of Psychology and Pedagogy of Vocational Education, National Aviation University, Lyubomyr Huzar Avenue, 1, Kyiv, 03058; the main forensic expert at Scientific research forensic center of the MIA of Ukraine, тел.: (063) 065-18-75, <https://orcid.org/0000-0002-7538-450X>

CHILD'S PSYCHOLOGICAL WELL-BEING: CONTENT, SIGNS, CRITERIA, INDICATORS

Abstract. The article presents an overview of theoretical studies of the content of the concept of psychological well-being, clarified the understanding of the child's psychological well-being. The components and criteria of a child's psychological

well-being and the factors influencing it are defined. The psychological well-being of the child is considered as a complex subjective experience of the child of satisfaction with his own life, happiness, the predominance of positive emotions over negative ones. Criteria for determining the level of a child's psychological well-being: high-quality social and interpersonal relationships, emotional comfort and a positive attitude towards oneself, the child's self-realization in educational, play or creative activities, physical health and well-being. The criterion of social well-being is manifested in the self-determination-relationship connection as the possibility of optimal functioning in the social environment: social acceptance, social actualization, social contribution, social integration, social visibility, social realization, involvement in social relations, good relations with loved ones, social approval, a safe environment and an atmosphere of psychological comfort. Family upbringing and the microclimate in the family, the style of pedagogical communication of school teachers, relationships in the school team and with friends have a direct impact on the level of psychological well-being of the child. Depending on the age of the child, the content of the psychological well-being criteria and the importance of the impact of each of the factors may change. Among the factors that have a direct impact on the child's psychological well-being, family upbringing and the microclimate in the family, the style of pedagogical communication of school teachers, relationships in the school team and with friends are highlighted. Depending on the age of the child, the content of the psychological well-being criteria and the importance of the impact of each of the factors may change.

Keywords: child's psychological well-being, age characteristics, emotional comfort, social well-being, happiness.

Постановка проблеми. Визначення поняття «благополуччя» веде своїми коренями далеко в історію науки та філософії. Представники різних напрямків намагалися з різних сторін визначити цей феномен. Філософи пояснювали сутність цього поняття, ототожнюючи його з щастям та розглядаючи як критерій цінності життєвих факторів. В свою чергу соціологи вивчають вплив оточуючого середовища на благополуччя особистості. Питання добробуту привертають увагу епідеміологів, економістів та політиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Класичні теорії психологічного благополуччя належать до авторства Н. Бредбурн, Е. Дінер, Д. Канеман, К. Ріфф та ін. Серед вітчизняних дослідників питанню психологічного благополуччя присвячено праці Р. Шаміонова, П. Фесенко, В. Кулікова, В. Хашченко, О. Бочарової, В. Гриценко, Т. Данильченко та ін. Попри значну увагу до даного поняття, питання чіткості й точності його розуміння залишається відкритим. Більше того, виникають нові аспекти дослідження змісту благополуччя. Так, світова пандемія змінила звичний спосіб життя та

змусила шукати нові способи забезпечення благополуччя (Т. Можаровська), а актуальними для сучасної української науки є дослідження психологічного благополуччя населення в умовах війни (М. Дворник, А. Коваленко). Сучасна наука приділяє все більше уваги збереженню та розвитку психічного здоров'я людини, його відновленню і підтримці у складних життєвих ситуаціях.

Поряд із психологічним благополуччям особистості існують споріднені, проте не тотожні поняття психічного здоров'я, якості життя, задоволеності життям. Єдиного підходу до розуміння не існує, проте загальноприйнятим є зведення синонімічного ряду «психологічне благополуччя», «суб'єктивне благополуччя», «щастя» до єдиного комплексного вивчення благополуччя. Незважаючи на значну кількість теорій та концепцій, питання психологічного благополуччя дитини залишається відкритим, адже підходи до психологічного благополуччя дорослих не завжди можуть бути прямо перенесені на розуміння стану дитини. В той же час, дослідження поняття, змісту та критеріїв психологічного благополуччя дитини є необхідним для точного розуміння фахівців різних сфер, що працюють з дитиною, з метою своєчасного виявлення проблеми, психокорекційного втручання та підтримки психологічного благополуччя.

Мета статті – визначення змісту, ознак, критеріїв та показників психологічного благополуччя дитини. Для реалізації поставленої мети застосовано методи наукового аналізу, синтезу, систематизації наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. В межах реалізації поставленої мети дослідження, нами було проаналізовано існуючі праці із зазначеної проблематики, зроблено аналіз та узагальнення [3, 4, 6, 7, 8]. Засновником поняття психологічного благополуччя вважається Н. Бредбурн, який у 60-х роках ХХ століття, створив шкалу інтенсивності переживання щастя та намагався визначити вплив позитивних та негативних переживань людини щодо різних життєвих ситуацій на рівень відчуття щастя та задоволеності життям. Нині існує величезна кількість підходів і теорій психологічного благополуччя, дослідники намагаються об'єднати їх у смислові групи. Так, серед західних вчених Р. Райан відокремив гедоністичні та евдемоністичні вчення. У гедоністичному підході (Н. Бредбурн, Е. Дінер) за основу взято баланс позитивних та негативних емоцій. Е. Дінер додав до емоційного компоненту когнітивний, як інтелектуальну оцінку задоволеності різними сферами життя. У межах цього підходу людина має високий рівень благополуччя, коли вона задоволена власним життям, в більшості випадків переживає позитивні емоції і лише зрідка негативні. У евдемоністичному підході (К. Ріфф, А. Воттерманн) психологічне благополуччя є результатом повноти самореалізації людина в конкретних життєвих умовах, знаходженні балансу між вимогами соціального

оточення та розвитку власної індивідуальності. В основу цієї концепції лягли положення теорій А. Маслоу, К. Роджерса, Г. Олпорта, К.-Г. Юнга, Е. Еріксона, Ш.Бюлера, М. Яходи, Д. Біррена. Засновником цього підходу є К. Ріфф, яка узагальнила та відокремила шість складових феномену психологічного благополуччя: самоприйняття (прийняття себе), готовність підтримувати позитивні стосунки з оточуючими, автономність, екологічна майстерність (управління оточуючим середовищем), наявність мети в житті, особистісне зростання (індивідуальне самовдосконалення).

Серед сучасних дослідників до цієї групи можна віднести теорію Т. Данильченко, яка розглядає благополуччя через призму протистояння людини суб'єктивним нормам, стандартам та ідеалам. Дослідниця виділяє соціальну конфронтацію як один з найважливіших факторів благополуччя, оскільки вона має сильне фізичне та біологічне джерело й сприяє адаптації та виживанню особистості у соціумі. Т. Данильченко уточнює характеристики, ієрархії та джерела соціальних потреб та ділить їх на три групи: потреби у соціальній інтеграції (внутрішня – прихильність, почуття «місця», прийняття, кохання, зовнішня – приналежність, інтеграція, вплив), потреби у соціальному схваленні (внутрішня – компетентність, сміливість, довіра, зовнішня – повага, стабільність твоє визнання, солідарність, корисність) та потреби у соціальній підтримці (внутрішня – розуміння, співпереживання, зовнішня – турбота, фізичний контакт, допомога) [4].

В. Дяченко [3] розділяє теорії психологічного благополуччя на 4 групи, де спершу йдуть загальноприйняті гедоністична та еудемоністична. Третьою групою є теорії, що об'єднують психологічне благополуччя із фізичним самопочуттям. Е. Дісі та Р. Райан зазначають, що їх концепція об'єднує представлені вище два підходи. В їх теорії погляд на психологічне благополуччя формується на основі концепції психофізіологічного збереження функцій. Вчені дійшли висновку, що суб'єктивна життєздатність, яка є індикатором психологічного благополуччя, залежить не лише від автономії та позитивних стосунків з оточенням, а й від фізичних симптомів, визначаючи таким чином стійкий зв'язок між фізичним здоров'ям і психологічним благополуччям. На важливість психосоматичного здоров'я в контексті благополуччя вказують також дослідження К. Фредеріка, А. Вороніної тощо.

Четвертою групою досліджень за В. Дяченко є сприйняття психологічного благополуччя як цілісного суб'єктивного явища. П. Фесенко та Т. Шевеленкова розглядають психологічне благополуччя у суб'єктивному відчутті щастя, задоволеності собою і власним життям, пов'язане із базовими потребами та цінностями. М. Селігман зазначав, що високе суб'єктивне благополуччя людини пов'язане з переживанням позитивних емоцій, високим рівнем задоволеності життям, емоційною стійкістю, ентузіазмом, самоконтролем, відсутністю турбот та проблем тощо [3].

Т. Можаровська [6] виділяє такі групи досліджень як вивчення зв'язку суб'єктивного благополуччя та матеріального забезпечення (Luhmann, Schimmack, Eid, 2011; Diener, Suh, Lucas, Smith, 1999); вивчення зв'язку суб'єктивного благополуччя та адаптації до життєвих подій (Headey, Wearing, 1992; Howell, Kern, Lyubomirsky, 2007; Luhmann, Hawkley, Eid, Cacioppo, 2012; Luhmann, Hofman, Eid, Lucas, 2012; Sarracino, Piekałkiewicz, 2021); концептуалізація щастя через призму міжособистісного аспекту, (Baranski, Gardiner, Lee, Funder, Zhuravlova et al., 2020).

А. Харитинський [8] виділяє 18 моделей благополуччя. Однак, більшість з них неможливо віднести до поняття психологічного благополуччя дитини, адже дитина має специфічні особливості психіки, різне сприйняття життєвої ситуації в залежності від вікового періоду тощо. Так, наприклад, Т. Можаровська стверджує, що психологічне благополуччя варто описувати та досліджувати через призму його вимірів: особистісного, соціального, матеріального, фізичного та духовного [6]. Якщо соціальний (як фактор задоволеності соціальних потреб та приналежності до групи) та фізичний (як фактор фізичного здоров'я) виміри ми можемо перенести в контекст дитячої психології без додаткових пояснень, то із іншими складниками виникають труднощі. Особистісний вимір психологічного благополуччя базується на відчутті внутрішнього щастя та комфорту. Однак, дитина стикається із значною кількістю фруструючих ситуацій, інтенсивно переживає негативні емоції і це є нормою для функціонування дитячої психіки. Духовний вимір психологічного благополуччя визначається належністю особистості до культури та спільноти, з якою себе ідентифікує особистість та передбачає критичне ставлення до себе, своєї діяльності. Цей аспект взагалі неможливо співвіднести із дитячою психікою, оскільки самоідентичність та критичне ставлення до себе знаходяться у процесі формування в певні сенситивні до цього вікові періоди, а тому не можуть бути діагностичними критеріями для визначення благополуччя. Неоднозначним для дитини є й матеріальний вимір. Якщо для дорослої особистості суб'єктивна оцінка свого достатку, задоволеність матеріальним станом є важливим критерієм психологічного благополуччя, то для дитини при суб'єктивній оцінці це зазвичай немає суттєвого значення. Звісно, ми не можемо ігнорувати рівень задоволеності вітальних потреб дитини, однак цей аспект покладається на відповідальність батьків та зазвичай усвідомлюється дитиною лише в незначній мірі. Втім, варто звернути увагу і на інший підхід, запропонований О. Байдаровою, де психологічне благополуччя дитини ототожнюється із категорією «безпека» – передбачуваність ситуації, наявність норм і правил, у поєднанні із свободою самовираження, умовами для всебічного розвитку [1]. Поняття безпеки є частиною державної соціальної політики і тому передбачає комплекс заходів

контролю з боку держави задля запобігання небезпечних проявів, явищ, процесів, об'єктів, властивостей, здатних за певних умов завдавати шкоди здоров'ю чи життю дитини або системам, що забезпечують життєдіяльність та благополуччя цієї дитини. З точки зору державної політики, благополуччям дитини є гарантований державою, законодавчо визначений такий рівень забезпеченості дитини матеріальними і нематеріальними благами, включаючи права і свободи, який відповідає найкращим інтересам дитини. Як ми бачимо, матеріальне забезпечення у даному тлумаченні відіграє вагомий роль, але при такому підході відкритим залишається питання визначення чітких критеріїв матеріальної та нематеріальної забезпеченості дитини. На цьому також наголошує Л. Гриценко, вказуючи на відсутність чіткого розуміння, що саме має бути віднесено до критеріїв благополуччя: кількість квадратних метрів у домогосподарстві на дитину, рівень її когнітивного розвитку чи оцінки в школі [2]. Зазначається, що визначення таких критеріїв є залежним від цілей дослідження та рамок розуміння предмету. Також наголошується на відмінностях розуміння благополуччя як процесу, що передбачає перспективи розвитку, або як результату, благополуччя-статусу, що є оцінкою стану сьогодення. Тлумачення поняття є вихідним для визначення його критеріїв.

В. Омелянська [7] здійснила спробу формулювання цілісної концепції психологічного благополуччя. Дослідниця представляє нам психологічне благополуччя як ціле, яке складається із взаємопов'язаних частин, що не існують одне без одного. Такими складовими компонентами є самовизначення, стани, стосунки та діяльність. Вихідною точкою у тлумаченні психологічного благополуччя є здатність особистості до самовизначення, відповідаючи на запитання: «Я є?», «Хто Я?», «Який Я?»; саморегуляції, що полягає у здійсненні життєвих виборів; ставленні до себе. Другим компонентом є діяльнісна активність, яка являє собою способи і форми прояву у зовнішньому світі, а також результат цього прояву. Під діяльнісною активністю мається на увазі як її зовнішній, так і внутрішній прояв. Переживання людини, яка знаходиться у стані психологічного благополуччя є тим фактором, що організовує структуру і влаштованість цього феномену. Мова йде про переживання щастя та задоволеності життям, переживанні позитивних емоцій над негативними та їх інтенсивність, переживання наповненості життя сенсом, що дозволяє актуалізувати можливості та досягати цілей. Четвертий компонент – психосоціальні стосунки – пов'язаний із такими характеристиками як пристосованість до соціального середовища, відповідність соціальним та культурним вимогам, позитивні відносини з іншими. Як вже було зазначено вище, психологічне благополуччя тлумачиться у нерозривній єдності його компонентів та в цьому взаємозв'язку визначаються критерії психологічного благополуччя. Так, критерій соціального благополуччя проявляється у зв'язку

самовизначення-стосунки як можливість оптимального функціонування у соціальному середовищі: соціальне прийняття, соціальна актуалізація, соціальний внесок, соціальна інтеграція, соціальна помітність, соціальна реалізація, залученість у соціальні стосунки, добрі стосунки з близькими, соціальне схвалення, безпечне середовище й атмосфера психологічного комфорту. Це доповнюється інтеграцією Я, ідентичністю свого фізичного і психічного «Я», критичністю до себе і власної психічної діяльності і до її результатів, відповідність рівня домагань реальним можливостям, відповідність психічних реакцій силі і частоті середовищних впливів, здатність до самовідновлення відповідно до соціальних вимог, норм та законів тощо [7].

Зв'язок самовизначення-стану виражається в таких критеріях психологічного благополуччя, як щастя, задоволеність якістю життя та здоров'я, самоактуалізацією, самореалізацією та відповідного емоційного комфорту. Окрім емоційних станів важливими є психофізіологічні стани – самопочуття, здоров'я, а також особистісний розвиток, що відображається в удосконаленні та здійсненні різних психічних та фізичних аспектів особистості.

Зв'язок самовизначення-діяльність у взаємному зв'язку представляє внутрішню та зовнішню діяльність з осмислення життя, пошуку себе, свого місця у зовнішньому та внутрішньому просторі. Зв'язок діяльність-стан вказує на внутрішню мотивацію, максимальне включення у діяльність, що дозволяє реалізувати свій потенціал та отримувати задоволення від процесу [7]. Дослідження С. Любомірські підтверджує, що щасливі люди досягають успіху у багатьох сферах життя і принаймні частина цього успіху відбувається завдяки їх відчуттю щастя [8].

Критерієм психологічного благополуччя у зв'язку діяльність-стосунки є вміння ефективно використовувати можливості соціального оточення в реалізації важливих життєвих завдань, встановлювати нові взаємини, підтримувати близькі стосунки у ситуації соціальних змін. Взаємозв'язок стосунки-стану полягає у повноті та розгорнутості стосунків із собою та іншими, що в свою чергу підвищує рівень задоволеності життям. Критерієм психологічного благополуччя є кількість довірливих стосунків з оточуючими, прояви щирих, відкритих, турботливих взаємин. Здатність до співпереживання, формування прив'язаності та близьких стосунків [7].

Беручи за основу концепцію психологічного благополуччя В. Омелянської, ми можемо визначити критерії та показники психологічного благополуччя дитини. Одним із найважливіших критеріїв є соціальне благополуччя. До нього відносять гармонійні стосунки в сім'ї, з вчителями чи вихователями, в дитячому колективі. О. Мельникова також вказує на важливість гармонійних міжособистісних стосунків для рівня психологічного благополуччя [5]. В свою чергу, причинами зниження психологічного благополуччя дитини є неблаго-

получні сімейні взаємини, пов'язані з фізичним чи психологічним насиллям, невірним вихованням, що базується на диктаті чи гіперопіці тощо. Якщо в дошкільному віці сімейні стосунки відіграють ключову роль, то починаючи із молодшого шкільного віку, взаємини у шкільному колективі значно впливають на психологічне благополуччя дитини. Саме тому перед вчителем стоїть важливе завдання – створення позитивного мікроклімату в дитячому колективі, що безпосередньо впливає на образ Я, самооцінку дитини, її емоційний стан та психологічне благополуччя загалом. Кожна дитина має мати можливість реалізувати свої таланти та знайти своє місце в колективі. У підлітковому віці вагому роль відіграє наявність друзів та якості міжособистісного спілкування, що є основним критерієм емоційного стану.

Ще одним критерієм психологічного благополуччя дитини є емоційний комфорт. Емпіричне дослідження молодших школярів М. Шпак [9] показало, що емоційні переживання дитини цього віку напряду залежать від успішності навчальної діяльності, взаємин з однокласниками, участі в іграх тощо. Негативні переживання дитини зазвичай пов'язані із стилем педагогічного спілкування та умовами сімейного виховання. В свою чергу, позитивні емоції стимулюють пізнавальну діяльність учнів, розвивають бажання вчитися. Цікавими є результати дослідження впливу емоційного інтелекту на складові психологічного благополуччя дитини: чим вищим є емоційний інтелект дитини, тим більше позитивних емоцій вона отримує від навчальної діяльності, тим позитивнішою є самооцінка дитини, тим нижча тривожність [9].

Висновки. Отже, психологічне благополуччя дитини є комплексним суб'єктивним переживанням, що проявляється у відчутті задоволеності власним життям, щасті, переважанні позитивних емоцій над негативними. До критеріїв визначення рівня психологічного благополуччя дитини відносимо такі: якісні соціальні та міжособистісні взаємини, емоційний комфорт та позитивне ставлення до себе, самореалізація дитини у навчальній, ігровій чи творчій діяльності, фізичне здоров'я та самопочуття. Серед факторів, що здійснюють безпосередній вплив на психологічне благополуччя дитини, виділяють сімейне виховання та мікроклімат в сім'ї, стиль педагогічного спілкування шкільних вчителів, стосунки в шкільному колективі та з друзями. В залежності від віку дитини зміст критеріїв психологічного благополуччя та вагомість впливу кожного з чинників може змінюватись. Перспективами подальших досліджень є розробка діагностичних шкал для визначення психологічного благополуччя дитини, що надавало б можливість об'єктивної оцінки стану дитини та визначення необхідності психологічної підтримки, психокорекційної роботи чи втручання з боку громади та держави. На основі визначених критеріїв психологічного благополуччя дитини доцільним також є розробка рекомендацій для батьків та вчителів щодо сприяння емоційного, соціального, фізичного та ін. добробуту дитини.

Література:

1. Байдарова О. О. Поняття громади, відповідальної за безпеку і благополуччя дитини. *Психологічна освіта в Україні: традиції, сучасність та перспективи (до 50-річчя від початку фахової підготовки психологів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Київ, 21-22 квітня 2017 р.). Київ: Логос, 2017. С. 18–21.
2. Гриценко Л. Батьківські уявлення про благополуччя як предмет психологічного дослідження. *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми*: збірник матеріалів наукових доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 квітня 2022 року). Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. С. 40–46.
3. Дяченко В. А. Теоретичні підходи до розуміння психологічного благополуччя особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. 2012. Вип. 103. С. 119–123.
4. Каргіна Н. В. Основні підходи до вивчення психологічного благополуччя особистості: теоретичний аспект. *Наука і освіта*. 2015. № 3. С. 48–55.
5. Мельникова О. М. Особливості психологічного благополуччя особистості дитини-дошкільника. *Zbiór artykułów naukowych*. 2017. Вип. 16. С. 98–99.
6. Можаровська Т. Психологічне благополуччя: теоретичні підходи до визначення поняття. *Психологічні перспективи*. 2021. Вип. 37. С. 155–167.
7. Омелянська В. І. Концептуальний аналіз психологічного благополуччя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2021. №1. С. 22–26.
8. Харитинський А. Теоретичне дослідження поняття благополуччя в іноземних та вітчизняних підходах. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 64(6). С. 136–143.
9. Шпак М. М. Емоційний інтелект як особистісний ресурс забезпечення психологічного благополуччя майбутніх школярів. *Наука і освіта*. 2016. № 5. С. 266–270.

References:

1. Baidarova O. O. Poniattya hromady, vidpovidal'noï za bezpeku i blahopoluchchya dytyny [The concept of a community responsible for the safety and well-being of a child]. *Psykhologichna osvita v Ukraïni: tradytsii, suchasnist' ta perspektyvy (do 50-richchya vid pochatku fakhovoi pidhotovky psykhologiv u Kyïvs'komu natsional'nomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka)*: materialy Vseukraïns'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu (Kyïv, 21-22 kvitnya 2017 r.). Kyïv: Lohos, 2017. S. 18–21.
2. Hrytsenok L. Bat'kivs'ki uyavlennya pro blahopoluchchya yak predmet psykhologichnoho doslidzhennya [Parental perceptions of well-being as a subject of psychological research]. *Psykhologichni vymiry osobystisnoyi vzayemodiyi sub'yektiv osvith'oho prostoru v konteksti humanistychnoyi paradyhmy: zbirnyk materialiv naukovykh dopovidey V Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* (Kyïv, 22 kvitnya 2022 roku). Kyïv: Instytut psykhologiyi imeni H.S. Kostyuka NAPN Ukrayiny. S. 40–46.
3. Dyachenko V. A. Teoretychni pidkhody do rozuminnya psykhologichnoho blahopoluchchya osobystosti [Theoretical approaches to understanding the psychological well-being of an individual]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka*. 2012. Vyp. 103. S. 119–123.

4. Karhina N. V. Osnovni pidkhody do vyvchennya psykholohichnoho blahopoluchchya osobystosti: teoretychnyy aspekt [Basic approaches to the study of psychological well-being of the individual: theoretical aspect]. *Nauka i osvita*. 2015. № 3. S. 48–55.

5. Mel'nykova O. M. Osoblyvosti psykholohichnoho blahopoluchchya osobystosti dytyny-doshkil'nyka [Peculiarities of the psychological well-being of a preschool child's personality]. *Zbiór artykułów naukowych*. 2017. Vyp. 16. S. 98–99.

6. Mozharovs'ka T. Psykholohichne blahopoluchchya: teoretychni pidkhody do vyznachennya ponyattya [Psychological well-being: theoretical approaches to defining the concept]. *Psykholohichni perspektyvy*. 2021. Vyp. 37. S. 155–167.

7. Omelyans'ka V. I. Kontseptual'nyy analiz psykholohichnoho blahopoluchchya [Conceptual analysis of psychological well-being]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Psykholohiya*. 2021. № 1. S. 22–26.

8. Kharytyns'kyi A. Teoretychne doslidzhennya ponyattya blahopoluchchya v inozemnykh ta vitchyznyanykh pidkhodakh [Theoretical study of the concept of well-being in foreign and domestic approaches]. *Visnyk Natsional'noho universytetu oborony Ukrainy*. 2022. № 64(6). S. 136–143.

9. Shpak M. M. Emotsiynny intelekt yak osobystisnyy resurs zabezpechennya psykholohichnoho blahopoluchchya maybutnikh shkolyariv [Emotional intelligence as a personal resource for ensuring the psychological well-being of future schoolchildren]. *Nauka i osvita*. 2016. № 5. S. 266–270.

